ԱՆԱՀԻՏ ԱՍՏՈՅԱՆ

ԲՈՒՐՍԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ

ԵՐԵՎԱՆ 2017

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
Մ.ՔՈԹԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԱՆԱՀԻՏ ԱՍՏՈՅԱՆ

ԲՈՒՐՍԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ

ԵՐԵՎԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն

2017

ՀՏԴ 93194
ԳՄԴ 63.3
Ա 760

Երաշխավորված է տպագրության
Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Գիտական խմբագիր՝
պատմ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ **Ա. Մարուքյան**

ԱՍՏՈՅԱՆ Ա.

Ա 760 Բուրսայի նահանգի հայության տնտեսական վիճակը և նյութական կորուստները հայոց ցեղասպանության տարիներին / Ա. Աստոյան. –Եր.: ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2017. - 320 էջ + 40 էջ ներդիր:

Գրքում արխիվային մեծ թվով նորահայտ վավերագրերի, հայ պարբերական մամուլի հրապարակումների, թուրքական և օտար այլ աղբյուրների հիման վրա ներկայացված է Առաջին համաշխարհային պատերազմից առաջ Բուրսայի նահանգի հայության տնտեսական վիճակը, վերհանված է նահանգի տնտեսական կյանքում հայերի ազդեցիկ դիրքը: Հայոց ցեղասպանության իրագործմամբ թուրքական պետությունը տիրացավ բուրսահայության դարերի տքնությամբ ստեղծած անհատական և հավաքական ահռելի ունեցվածքին՝ տներին, հողատարածքներին, շերամաբուծական, մետաքսագործական և այլ գործարաններին, հյուրանոցներին, գրանիտի, մարմարի, պղնձի, երկաթի, արծաթի, հանքերին, մշակութային արժեքներին:

Գրքի առաջնային նպատակը եղել է տնտեսագետներին նյութեր և փաստեր տրամադրել՝ Մեծ եղեռնի հետևանքով Բուրսայի նահանգի հայության նյութական կորուստները հաշվարկելու համար: Գիրքը նախատեսված է նաև պատմաբանների և ընթերցողների լայն շրջանակների համար:

ՀՏԴ 93194
ԳՄԴ 63.3

ISBN 978-5-8080-1279-0
© Անահիտ Աստոյան, 2017

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջաբան 3

Գլուխ 1

Բուրսայի նահանգի հայ բնակչությունը և նրա սոցիալ-տնտեսական վիճակը XIX դարի վերջին և XX դարի սկզբներին 10

1. 1. Բուրսա քաղաքի հայ բնակչությունը և նրա սոցիալ-տնտեսական վիճակը..17

1. 2. Բուրսայի գավառի հայաբնակ բնակավայրերը և դրանց սոցիալ-տնտեսական վիճակը..54

1. 3. Քյոթահիայի գավառի հայաբնակ բնակավայրերը և դրանց սոցիալ-տնտեսական վիճակը..110

1. 4. Կարահիսար Սահիպի գավառի հայաբնակ բնակավայրերը և դրանց սոցիալ-տնտեսական վիճակը...138

1. 5. Գարասի գավառի հայաբնակ բնակավայրերը և դրանց սոցիալ-տնտեսական վիճակը..148

1. 6. Էրթողրուլ գավառի հայաբնակ բնակավայրերը և դրանց սոցիալ-տնտեսական վիճակը..168

Գլուխ 2

Բուրսայի նահանգի հայության բնաջնջումը և ունեզրկումը 1908-1922 թվականներին..206

2. 1. Բուրսայի նահանգի հայերի ունեզրկումը 1908-1914 թվականներին 206

2. 2. Բուրսայի նահանգի հայության բնաջնջումը և ունեզրկումը 1915-1918 թվականներին...231

2. 3. Բուրսայի նահանգի հայաթափումը և ունեզրկումը 1919-1922 թվականներին...241

Վերջաբանի փոխարեն...264

Հավելված...269

Օգտագործված սկզբնաղբյուրների և գրականության ցանկ 291

Անձնանունների ցանկ 306

Տեղանուններ ցանկ 314